

Individuum a „osoba“

Již v nejstarších dobách v antickém Řecku vznikající a teprve se ustavující filosofie se stal jedním z velkých problémů „celek“ resp. to, co celek v jeho (vnitřní) jednotě a integritě umožňuje a zakládá. V jistém smyslu to je možno považovat za ústřední téma oněch takřka povinných spisů snad všech starých filosofů, jež prý nesly opakující se název PERI FYSEÓS. Když tento název dnes (ostatně nejen dnes, k posunům docházelo také již dávno) přeložíme jako „O přírodě“, zahradili jsme si tím vlastně přístup k náležitému porozumění toho, oč ve skutečnosti šlo. To se ovšem de facto stalo již některým presokratikům; ti také dost dobře neporozuměli, proč je celek a jeho jednota (sjednocenost) vážným problémem. Zvláště atomisté tento problém prostě obešli tím, že vnitřní sjednocenost zaměnili za nedělitelnost, přesněji „nerozseknutelnost“, a všude jinde než na tomto nejnižším stupni celek a celkovost prohlásili za pouhé zdání. Byla to ovšem jen krajnost; stejným směrem uvažovali i někteří jiní, dřívější presokratikci. Hérakleitos naproti tomu uvažoval o celém světě jako o celku (to bylo mnohým z presokratiků ještě cizí nebo to nedomýšleli), a proto „nejkrásnější krásně uspořádaný svět“ (KALISTOS KOSMOS) postavil do protikladu k pouhé hromadě náhodně rozházených věcí (jiné čtení, na které upozorňuje K. Svoboda, by vlastně bylo svým způsobem ještě údernější, neboť celkovost je nejvíce patrna na organickém těle). Ovšem Hérakleitos nepodává žádné řešení, nýbrž skutečný problém, jehož si je opravdu vědom, jen pojmenovává. Odkazuje-li totiž na LOGOS (bez něhož by i nejkrásnější krásně uspořádaný svět byl je onou náhodnou hromadou), volí tento název spíše z důvodů etymologických než věcných: LEGEIN znamená původně „sbíratí“, LOGOS je tedy to, co onu eventuelní hromadu sbírá v jednotu. FYSIS je tedy ona sebranost a tedy sjednocenost, umožňovaná a zakládaná LOGEM. „Individuum“ v dnešním smyslu (tedy nikoli ve smyslu původním, který je zprostředkován pouze napodobujícím překladem řeckého ATOMOS) by tedy bylo charakterizováno jak svou FYSIS, tak svým LOGOS

(Písek, 030801-2.)